

Οργάνωση, βελτίωση της επισκεψιμότητας
του αρχαιολογικού χώρου
και συντήρηση μνημείων

Γερακίου

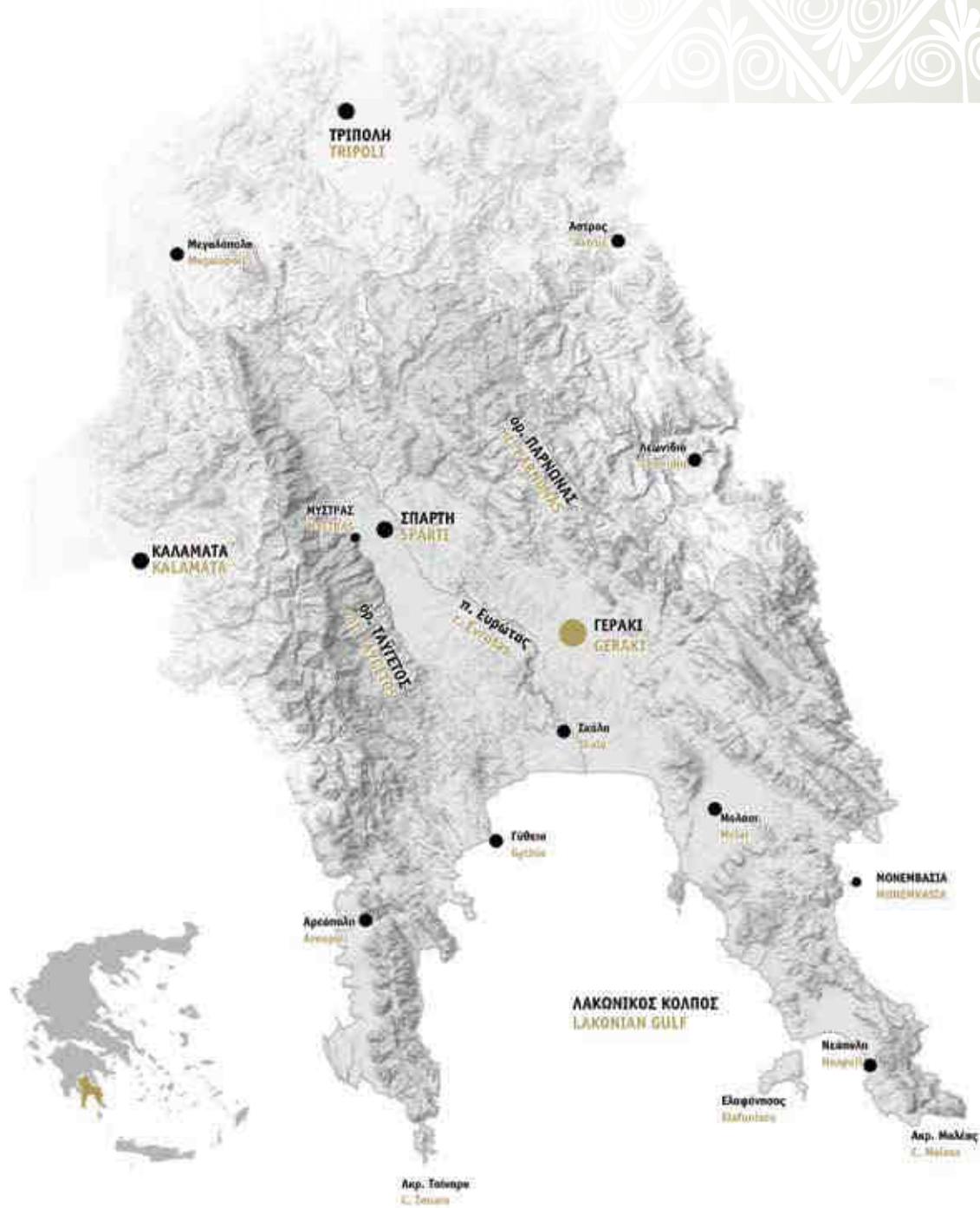
Organisation, Improvement of Visitor Accessibility and Conservation
of Monuments on the Archaeological Site of **Geraki**

Οργάνωση, Βελτίωση της επισκεψιμότητας
του αρχαιολογικού χώρου Γερακίου
και συντήρηση μνημείων

Organisation, Improvement of Visitor Accessibility
and Conservation of Monuments
on the Archaeological Site of Geraki

Ο αρχαιολογικός χώρος Γερακίου Λακωνίας, στις νοτιοδυτικές παρυφές του όρους Πάρνωνα, περιλαμβάνει το μεσαιωνικό κάστρο με τον οικισμό του στον υψηλό λόφο του Παλαιοκάστρου, τα κτηριακά κατάλοιπα και τις οχυρώσεις της αρχαιότητας στον παρακείμενο χαμηλό λόφο *Δοντάκια*, εντός του σύγχρονου οικισμού, καθώς και τα βυζαντινά και μεταβυζαντινά μνημεία μέσα στα όρια του τελευταίου.

Τα παλαιότερα ίχνη ανθρώπινης δραστηριότητας έχουν εντοπιστεί στον λόφο *Δοντάκια* και χρονολογούνται στην ύστερη νεολιθική περίοδο. Η οχυρωμένη ακρόπολη και τα ερείπια κτηρίων στο πλάτωμα του λόφου προσγράφονται στις αρχαίες *Γερόνθρες*, που άκμασαν έως τους ρωμαϊκούς χρόνους.

Τη συνέχεια ζωής του οικισμού κατά την πρωτοβυζαντινή εποχή στοιχειοθετούν η γραπτή μνεία του ως *Γερένθραι* στον *Συνέκδημο* του Ιεροκλέους και δύο ερειπωμένες βασιλικές, από τις οποίες προέρχονται διακοσμητικά και αρχιτεκτονικά μέλη. Η ανθρώπινη παρουσία και δραστηριότητα κατά τη μεσοβυζαντινή περίοδο τεκμηριώνεται με την ανέγερση και τοιχογράφηση ναών (Ευαγγελίστρια, Άγιος Σώζων). Την περίοδο της φραγκοκρατίας οχυρώθηκε ο λόφος του Παλαιοκάστρου, όπου στους ύστερους βυζαντινούς χρόνους αναπτύχθηκε ο οικισμός *Ιεράκιον*, όπως το αναφέρει ο ιστορικός Γεώργιος Παχυμέρης. Την ακμή που γνώρισε αντανακλούν οι τοιχογραφημένοι ναοί που βρίσκονται στον μεσαιωνικό οικισμό καθώς και στην εγγύς περιφέρειά του (Άγιος Αθανάσιος, Άγιος Ιωάννης Χρυσόστομος, Άγιος Νικόλαος, Άγιοι Θεόδωροι κ.ά.).

Ο σύγχρονος οικισμός, με τις μεταβυζαντινές εκκλησίες, τα βιοτεχνικά κτήρια (ανεμόμυλοι, ελαιτριβεία) και τις δίπατες και τρίπατες λιθόκτιστες οικίες με τις περίτεχνες αυλόθυρες, διακρίνεται για την παραδοσιακή αρχιτεκτονική φυσιογνωμία του και συμπληρώνει αυτό το ξεχωριστό μωσαϊκό του νότιου Πάρνωνα με τη διαχρονική ιστορία.

Αντικείμενο του έργου Ε.Σ.Π.Α. αποτέλεσε το μεσαιωνικό κάστρο και ο οικισμός του.

The archaeological site of Geraki in Lakonia, located on the south-western slopes of Mount Parnon, comprises the medieval castle along with its settlement on the high Palaiokastro hill, the building remains and the fortifications of the antiquity on the nearby, lower *Dontakia* hill, located in the present day village, as well as the Byzantine and Post-Byzantine monuments within the borders of the latter.

The older traces of human activity dating from the Late Neolithic period have been found on *Dontakia* hill. The fortified acropolis and remains of buildings on the plateau of the hill are part of ancient *Geronthrai*, which flourished until Roman times.

The continuity of the settlement during the Early Byzantine era is documented by its mention as *Gerenthrai* in Hierokles' *Synekdemos* and by two ruined basilicas, from which come ornamental sculpture and architectural members. Human presence and activity during the Middle Byzantine era is documented by the erection and wall painting of churches (Evangelistria, Aghios Sozon). During the Frankish era the Palaiokastro hill was fortified, where developed the settlement *Ierakion*, as recorded by historian Georgios Pachymeris, during the Late Byzantine period. Its flourishing is testified by the painted churches within and around it (Aghios Athanasios, Aghios Ioannis Chrysostomos, Aghios Nikolaos, Aghioi Theodoroi etc.).

The modern settlement, with the Post-Byzantine churches, the old small industrial buildings (windmills, oil presses) and the two and three-storey stone houses with ornate door-entrances, is distinguished by its traditional architectural character and supplements this unique timeless picture of southern Parnon.

The medieval castle, along with its settlement, was NSRF's project objective.

Ο σύγχρονος οικισμός του Γερακίου, η κοιλάδα του Ευρώτα και ο Ταΰγετος από το Παλαιόκαστρο
Modern Geraki, Evrotas valley and Mt. Taygetos as viewed from Palaiokastro hill

Το μεσαιωνικό κάστρο είναι κτισμένο στη βόρεια, υψηλότερη κορυφή του επιμήκους ασβεστολιθικού λόφου Παλαιόκαστρο/*Αϊ-Γιώργη* (υψόμ. 562μ.), σε απόσταση περίπου 2χλμ. ανατολικά του Γερακίου. Η θέση είναι κομβική ως σημείο εποπτείας των οδών που συνδέουν την κεντρική Λακωνία, μέσω του Πάρνωνα, με την Κυνουρία, την ανατολική ακτή και τη χερσόνησο του Μαλέα. Η ανεμόεσσα κορυφή παρέχει απρόσκοπτη θέα προς τον πλούσιο, ελαιοφόρο γερακίτικο κάμπο και τον επιβλητικό Ταΰγετο στη Δύση, και στον Νότο προς την πεδιάδα του Έλους και τον Λακωνικό Κόλπο, με τον ποταμό Ευρώτα που εκβάλλει στον μυχό του.

The medieval castle is built on the north, highest peak of the elongated limestone hill Palaiokastro/*Ai-Giorgi* (alt. 562m), about 2km east of Geraki. Its location is a key point for the supervision of roads linking central Lakonia, through Parnon, to Kynouria, the east coast and the Malea peninsula. From the windy hilltop one can have an uninterrupted view of Geraki plain richly filled with olive trees, with imposing Mount Taygetos to the west, the plain of Elos and the Lakonian Gulf to the south, with the river Evrotas flowing into it.

Το μεσαιωνικό κάστρο του Γερακίου και ο οικισμός του από δυτικά
The medieval castle and settlement of Geraki as viewed from the west

Το Γεράκι αποτέλεσε κατά την περίοδο της φραγκοκρατίας έδρα μίας από τις δώδεκα βαρονίες του Πριγκιπάτου της Αχαΐας, η οποία αποδόθηκε με έξι φέουδα το 1210 στον γαλλικής καταγωγής Guy de Nivelet. Η ίδρυση του κάστρου, σύμφωνα με το *Χρονικόν του Μορέως*, συνδέεται με τον βαρόνο Guy ή τον Jean, πιθανόν γιο του, και τοποθετείται στα μέσα περίπου του 13ου αιώνα. Στο σύντομο διάστημα της φραγκικής κυριαρχίας ανεγέρθηκαν τα τείχη και ενδεχομένως ορισμένα κτίσματα εντός και εκτός αυτών.

Μετά την ανακατάληψη του Μορέα από τους Βυζαντινούς το 1262 το Γεράκι τέθηκε υπό την κυριαρχία τους και αποτέλεσε τον πυρήνα ανάπτυξης σημαντικού οικισμού, που γνώρισε ιδιαίτερη ακμή κατά την ύστερη Βυζαντινή περίοδο έως το δεύτερο μισό του 15ου αιώνα. Το κάστρο είχε καίρια θέση, καθώς έλεγχε την οδική επικοινωνία μεταξύ του Μυστρά και της Μονεμβασίας, αντίστοιχα της έδρας του Δεσποτάτου του Μορέα και του επινείου του. Οι οχυρώσεις επισκευάστηκαν και ενισχύθηκαν με αμυντικές κατασκευές που ενσωμάτωσαν λειτουργικά τις παλαιότερες.

Το κάστρο παρέμεινε στην κατοχή του Δεσποτάτου μέχρι την κατάλυσή του από τους Οθωμανούς Τούρκους το 1460. Βρέθηκε υπό βενετική κατοχή κατά τη διάρκεια του Α΄ βενετοτουρκικού πολέμου (1463–1479), για σύντομα διαστήματα, όπως και κατά την περίοδο της Β΄ βενετοκρατίας (1685–1715).

Η θέση φαίνεται να είχε περιορισμένη γενικά χρήση μετά το δεύτερο μισό του 15ου αιώνα, καθώς η κατοίκηση συγκεντρώθηκε στη θέση του σημερινού οικισμού, τουλάχιστον από το 1702, οπότε και κτίζεται ο ενοριακός ναός της Κοίμησης της Θεοτόκου. Σε αρμονία με το σχεδόν αλώβητο φυσικό περιβάλλον, το κάστρο και ο οικισμός του, παρά τις φθορές που έχουν υποστεί στο διάβα του χρόνου, παρέχουν σημαντικές πληροφορίες για την αρχιτεκτονική, τη δομή και τις λειτουργίες ενός μεσαιωνικού οικιστικού συνόλου. Ας σημειωθεί ότι από τις διερευνήσεις που διενεργήθηκαν στο πλαίσιο του έργου Ε.Σ.Π.Α. προέκυψαν στοιχεία και για προγενέστερη ανθρώπινη δραστηριότητα στον χώρο, ήδη από την αρχαιότητα.

During the period of Frankish rule, Geraki was one of the twelve baronies of the Principality of Achaia, which was given to Guy de Nivelet of France along with six fiefs in 1210. According to *The Chronicle of Morea*, the establishment of the castle is linked to Baron Guy or Jean, probably his son, and dates from approximately the mid-13th century. The short period of the Frankish occupation saw the construction of the walls and possibly some buildings within and beyond.

When the Byzantines regained control of Morea in 1262, Geraki came under their rule and became the nucleus for the development of a significant settlement, that flourished during the Late Byzantine period until the second half of the 15th century. Castle's location was crucial, since it controlled the road communication between Mystras and Monemvasia, the seat of the Despotate of Morea and its seaport respectively. The fortification was repaired and strengthened, with defensive structures which employed and incorporated the previous ones.

The castle remained in the possession of the Despotate until its dissolution by the Ottoman Turks in 1460. It came under Venetian occupation during the First Venetian-Turkish War (1463–1479), for short periods, as well as during the Second Period of Venetian rule (1685–1715).

The site seemed to be of limited general use after the second half of the 15th century, since at least after 1702 when the parish church of Koimisis tis Theotokou (Dormition of the Virgin) was built, most inhabitants moved to the site of present day Geraki. In harmony with the virtually unspoilt natural surroundings, the castle and its settlement have provided important information about the architecture, construction and operation of a medieval settlement, despite the ravages of time. It should be noted that the research carried out under the NSRF project's framework, brought to light evidence of earlier human activity in the area, even as long ago as ancient times.

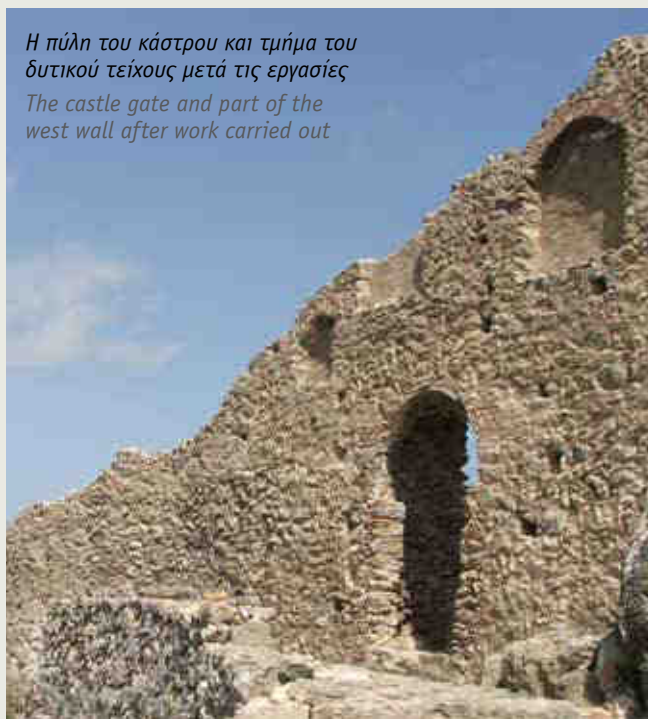
Ο οχυρωματικός περίβολος έχει ακανόνιστη πολύπλευρη κάτοψη, καθώς ακολουθεί το εδαφικό ανάγλυφο, αξιοποιώντας τα σημεία φυσικής οχύρωσης, και περικλείει έκταση με εμβαδόν 5 στρέμματα. Τα τείχη είναι κατακόρυφα, με μέγιστο σωζόμενο ύψος 10,00μ. Επιστέφονται από σπηθαίο με οδοντωτές επάλξεις, η πρόσβαση στις οποίες γίνεται μέσω κτιστών κλιμάκων και περιδρόμου, που σώζεται στο μεγαλύτερο μήκος του περιβόλου και εδράζεται είτε σε σειρά τυφλών αψιδωμάτων, ελαφρά οξυκόρυφων (Βόρεια πλευρά), είτε σε θολοσκέπαστους χώρους (ανατολική και ενδεχομένως νότια πλευρά). Στη νότια πλευρά, δεύτερη γραμμή τείχους με δύο ορθογώνιους πύργους στα άκρα, η οποία έχει συναφθεί στην παλαιά, συνιστά προσθήκη των βυζαντινών χρόνων (πιθανόν 14ος–15ος αι.). Λίθινοι κιλλίβαντες διατασσόμενοι σε σειρά στο ύψος του σπηθαίου του τείχους συνδέονται πιθανότατα με ξύλινες κατασκευές —εξώστη ή διαφράγματα στο επίπεδο των επάλξεων— και καταχύστρες, που ενίσχυαν την άμυνα. Ο δυτικός πύργος σώζεται στο σύνολό του, ενώ ο ανατολικός έχει κατά το ήμισυ καταρρεύσει. Οι πύργοι, που αναπτύσσονταν σε τρεις στάθμες, διατηρούν αυθεντικά κατασκευαστικά και μορφολογικά στοιχεία (τοξωτά ανοίγματα, τοξοθυρίδες, οριζόντιες σειρές με βήσαλα στα όρια των σταθμών).

Η πύλη βρίσκεται στη δυτική πλευρά. Είναι τοξωτή, φέρει εκατέρωθεν δικτυωτό κεραμοπλαστικό κόσμημα και επιστέφεται από τρεις αβαθείς κόγχες, οι οποίες διατηρούν ίχνη γραπτού διακόσμου· τοιχογραφία κάλυπτε εσωτερικά και το ημικυκλικό της υπέρθυρο. Μια μικρότερη πυλίδα εντοπίζεται στη βόρεια πλευρά, ενώ πρόσβαση υπήρχε και από τα ανατολικά.

*Κάτοψη του κάστρου
Ground plan of the castle*

*Η πύλη του κάστρου και τμήμα του
δυτικού τείχους μετά τις εργασίες
The castle gate and part of the
west wall after work carried out*

Το νότιο τείχος και οι πύργοι πριν τις εργασίες
South wall with flanking towers before work carried out

The fortified enclosure is irregularly shaped, as it follows the terrain and makes full use of natural fortification, enclosing an area of 5,000 square metres. The walls are steep, the maximum surviving height being 10.00m. They are crowned by battlements, accessed by stone steps and a rampart-walk, which can still be seen along the greatest length of the enclosure and is supported on either a series of blind arcades, slightly pointed (northern side), or on vaulted rooms (eastern and possibly southern side). A second curtain wall with rectangular towers at either end was added to the southern side of the old wall in the Byzantine era (poss. 14th to 15th c.). Stone corbels were arranged in series at the level of the battlements probably connected with wooden structures —a balcony or hoards— and machicolations, which increased defence.

The western tower is still intact, but half of the eastern tower has collapsed. The towers, which had three levels, maintain their original structural and morphological form (arched openings, loopholes, horizontal rows of tile fragments indicating the levels floors).

The gate is located on the west wall. It is arched, bears decorative brickwork with criss-cross ornaments on both sides and is crowned by three shallow niches, in which are preserved traces of painted decoration. Its interior semi-circular lintel was covered with wall paintings. A smaller postern-gate is located on the north side, while there was also access from the east.

Το νότιο τείχος και οι πύργοι κατά τη διάρκεια και μετά τις εργασίες
South wall with flanking towers during and after work carried out

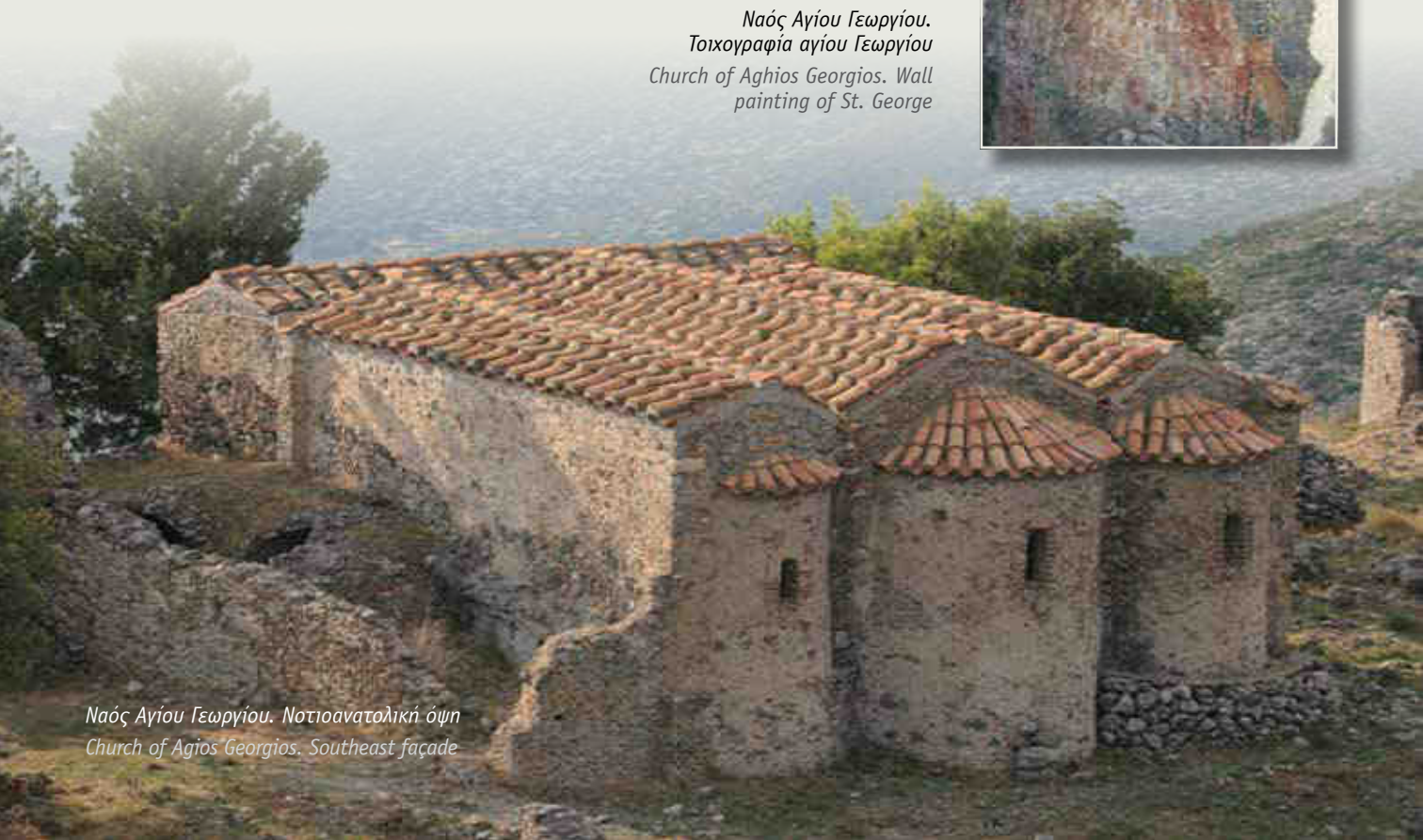
Η τοικοδομία συνίσταται από αργούς ασβεστόλιθους, που συνδέονται με ισχυρό κονίαμα· στους αρμούς, ιδιαίτερα στις κατασκευές της δεύτερης οικοδομικής φάσης, παρεμβάλλονται βήσαλα. Στη δυτική πλευρά των τειχών, με την πύλη εισόδου, και στη νότια, όπου ο λόφος είναι ομαλότερος και συνεπώς πιο ευάλωτος, διακρίνονται επισκευές και προσθήκες, ακόμη και των νεώτερων χρόνων, ακριβώς λόγω της καίριας θέσης τους.

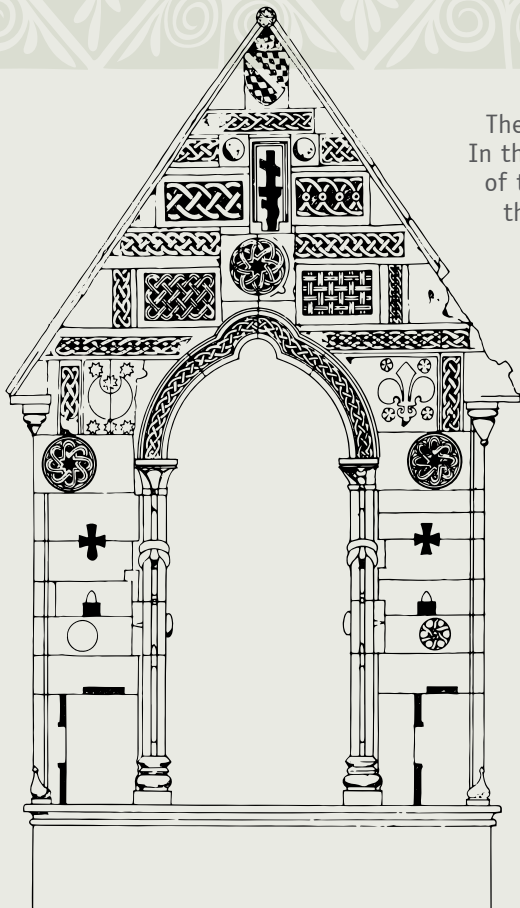
Στο εσωτερικό του οχυρωματικού περιβόλου σώζονται ερειπωμένα κτίσματα τα οποία, εκτός από χώροι διαμονής, θα εξυπηρετούσαν επιπλέον διοικητικές λειτουργίες και ανάγκες στρατωνισμού, δύο μεγάλες κινστέρνες που εξασφάλιζαν την επάρκεια σε πόσιμο νερό σε περίπτωση πολιορκίας, και ο ναός του «καστροφύλακα» Αγίου Γεωργίου, τρίκλιτος στη σημερινή του μορφή, με τον αρχικό πυρήνα να ανάγεται στη μεσοβυζαντινή εποχή. Στο εσωτερικό διατηρεί γραπτό διάκοσμο του 14ου αιώνα, ενώ το βλέμμα προσελκύει το ποικιλμένο πώρινο ανάγλυφο αρκοσόλιο στον βόρειο τοίχο.

*Ναός Αγίου Γεωργίου.
Τοιχογραφία αγίου Γεωργίου
Church of Aghios Georgios. Wall
painting of St. George*

*Ναός Αγίου Γεωργίου. Νοτιοανατολική όψη
Church of Agios Georgios. Southeast façade*

The masonry consists of clay limestone, cemented with strong mortar. In the joints, especially in the second building phase construction, fragments of tiles have been inserted. On the west side of the walls, where is located the entrance gate, and on the south side, where the hill is smoother and therefore more vulnerable, repairs and additions can be seen, even from more modern times, precisely because of their prominent location.

Within the fortified enclosure, ruined buildings have survived which, besides accommodation facilities, probably additionally served administrative functions and lodgings, two large cisterns that ensured a sufficient supply of fresh water in the event of a siege, and the church of the “castle guardian” Aghios Georgios, three-aisled in its current form, with the original core dating back to the Middle Byzantine era. The interior is decorated with 14th century wall paintings, while the embellished porous relief arcossolium on the north wall attracts attention.

Ναός Αγίου Γεωργίου. Αρκοσόλιο

Church of Aghios Georgios. Arcosolium

[Σχέδιο – Design: R. Traquair, “Laconia. I. Mediaeval Fortresses”, BSA XII (1905–1906), pl. IV]

Η κινστέρνα στο ανατολικό τμήμα του κάστρου πριν και μετά τις εργασίες
The cistern in the east part of the castle before and after work carried out

Ο οικισμός του κάστρου Γερακίου, το *Παλιογέρακο*, αναπτύχθηκε στη δυτική, ομαλή πλαγιά του λόφου. Η σχετικά ακανόνιστη διάταξη των κτισμάτων δείχνει τη δυναμική εξέλιξη του οικισμού, ο οποίος περιλαμβάνει οκτώ ναούς και περισσότερα από σαράντα κοσμικά κτήρια, που χρονολογούνται κυρίως μεταξύ β' μισού του 13ου και α' μισού του 15ου αιώνα και διατηρούνται σε γενικά καλή κατάσταση.

Τα περισσότερα κτίσματα είχαν βοηθητικούς, κυρίως αποθηκευτικούς και/ή εργαστηριακούς χώρους στο ισόγειο, όπως διαπιστώθηκε μετά τις διερευνητικές εργασίες, και χώρους διαμονής στην ανώτερη στάθμη. Τα κτήρια είναι τοποθετημένα παράλληλα ή εγκάρσια προς τις υψομετρικές καμπύλες του εδάφους και προσαρμόζονται στο ανάγλυφο. Η κάτοψή τους είναι ορθογώνια, ενώ ορισμένα (λ.χ. κτήρια αρ. 2, 9, 13, 16, 19) έχουν κάτοψη σε σχήμα Γ(άμμα). Σε αρκετά διακρίνονται περισσότερες από μία οικοδομικές φάσεις (2, 9, 16, 19 κ.ά.), οι οποίες μεταφράζονται σε προσθήκες κατ'έκταση ή/και καθ' ύψος. Τα κτίσματα ήταν κατά κύριο λόγο δώροφα είτε εξαρχής είτε σε δεύτερη οικοδομική φάση.

Συνήθως έχουν ένα μόνον άνοιγμα εισόδου, ορθογώνιο ή τοξωτό, ενώ τα περισσότερα συνδέονται με προσθήκη νέων χώρων. Είσοδος βρίσκεται ενίοτε και στον όροφο, προσβάσιμη μέσω ξύλινης κλίμακας. Η εσωτερική επικοινωνία των ορόφων γινόταν με ξύλινη ή λιθόκτιστη (λ.χ. 8, 19) κλίμακα. Σε αρκετά κτήρια διαπιστώθηκε η ύπαρξη ξύλινου εξώστη στην ανώτερη στάθμη. Τα ανοίγματα παραθύρων είναι ορθογώνια ή τοξωτά. Ορισμένα κτίσματα έχουν συμπαγείς τους τοίχους του ισόγειου, χωρίς ανοίγματα, στοιχείο που συνδέεται με τη χρήση του και επιπλέον εξυπηρετεί αμυντικούς σκοπούς, όπως τεκμηριώνουν και δύο περιπτώσεις (14, 32), όπου στην τοικοποιία διαμορφώνεται τοξοθυρίδα. Αποθηκευτικές κόγχες ανοίγονται στο πάχος της τοικοποιίας και μάλιστα στο κτήριο 1 η κόγχη διατηρεί το αποτύπωμα δύο άλλοτε ενσωματωμένων σε αυτή μικρών αγγείων. Σε ορισμένα παραδείγματα (14, 29, 32 κ.ά.) κτιστοί αποθηκευτικοί χώροι στο εσωτερικό, επιχρισμένοι με υδραυλικό κονίαμα, ενδεχομένως προορίζονταν για είδη διατροφής (σιτηρά, όσπρια, λάδι κ.ά.).

*Τμήμα του μεσαιωνικού οικισμού
πριν και μετά τις εργασίες*

*Part of the medieval settlement
before and after work carried out*

The settlement of Geraki castle, *Paliogerako*, developed on the hill's west, smooth side. The relatively irregular arrangement of the buildings testifies to the dynamic development of the settlement, which includes eight churches and more than forty secular buildings, dating mainly between the second half of the 13th century and the first half of the 15th century and are maintained in a generally good condition.

Most buildings had auxiliary, mainly storage and/or workshop spaces on the ground floor, as found after the excavation works, and living quarters on the upper level. The buildings are arranged in parallel or in transverse to the elevated contours of the ground and adapt to the terrain. Their ground plan is rectangular, and some (i.e. buildings no. 2, 9, 13, 16, 19) are L-shaped. In many of these more than one building phases can be seen (2, 9, 16, 19 etc.), which are interpreted as an addition of expansion to the area and/or height. The buildings were for the most part two-storey either from the beginning or following the

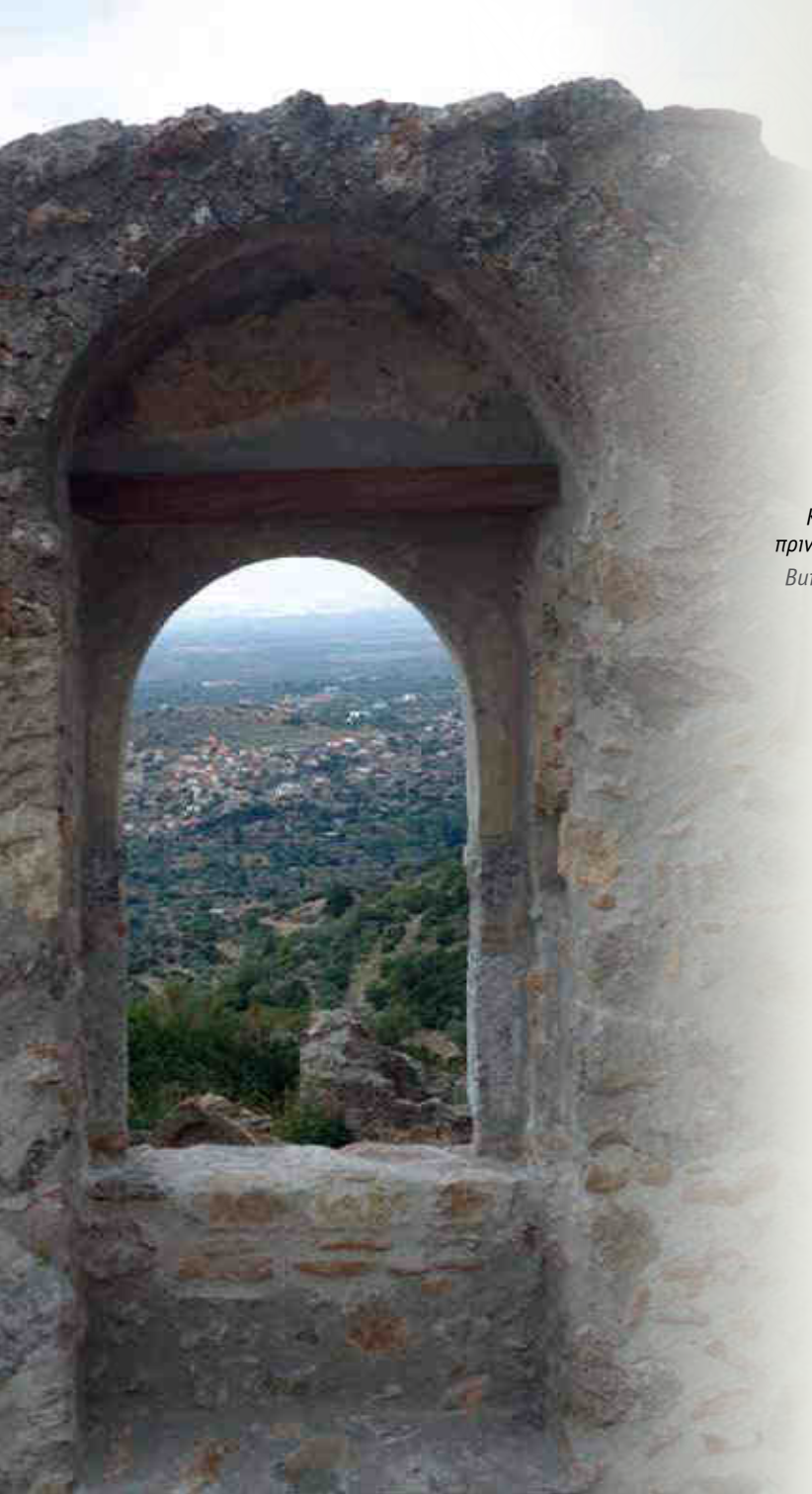
second construction phase. Usually they have only one entrance, rectangular or arched, and when there are more they are related to additions of new rooms. Sometimes, there is also an entrance on the upper floor, accessible via a wooden staircase. In several buildings, wooden balconies were documented on the upper levels. Access between the floors was via a wooden or (i.e. 8, 19) a stone staircase. The window openings are rectangular or arched. Some buildings have compact ground floor walls, without openings, an element which is associated with its use and its further use for defence purposes, as evidenced by two cases (14, 32), where a loophole is formed in the masonry. Storage niches were created in the walls, and in building 1 the alcove even retains the imprint of two formerly embedded small vessels. In some examples (14, 29, 32 etc.) interior storage structures are found, coated with hydraulic mortar, possibly destined for storing food (wheat, legumes, oil, etc.).

Κτήριο 2. Νότια όψη πριν και μετά τις εργασίες

Building 2. South façade before and after work carried out

Κτήριο 19. Δυτική όψη
πριν και μετά τις εργασίες
Building 19. West façade
before and after work
carried out

Η τοικοδομία είναι αργολιθοδομή με άφθονο, ισχυρό συνδετικό κονίαμα και πολλά βήσαλα στους αρμούς. Ημιλαξευμένοι ασβεστόλιθοι βρίσκονται στις ακμές και τα πλαίσια των ανοιγμάτων· στα τελευταία χρησιμοποιούνται και λαξευτοί πωρόλιθοι. Στις όψεις των τοίχων διατηρείται σε ορισμένες περιπτώσεις το αρχικό «σαρδελωτό» επίχρισμα· ελάχιστα είναι τα διακοσμητικά στοιχεία, λ.χ. λιτός κεραμοπλαστικός διάκοσμος ή χαράγματα στα επιχρισμένα πλαίσια ανοιγμάτων και κογχών. Τα δάπεδα των ισογείων ήταν διαμορφωμένα με ασβεστοκονίαμα και κυρίως με πατημένο χώμα, και το πάτωμα των ορόφων ήταν ξύλινο. Η στέγαση γινόταν με μονόρριχτες ή δίρριχτες ξύλινες κεραμοσκεπές. Σε δύο κτήρια (13, 16) έχει εντοπιστεί κινστήρνα (υδατοδεξαμενή), η οποία στο δεύτερο εντάσσεται σε οργανωμένο σύστημα συλλογής των όμβριων υδάτων.

The walls were built with rubble, strong mortar and with many tile fragments in the joints. Half-dressed limestone blocks are located at the edges and frames of the windows and doors. The latter are often shaped with dressed porous. On the walls, in some cases, the original “sardine-patterned” plastering has been maintained. There are very few decorative elements, i.e. simple decorative brickwork or engravings on the plastered frames of the openings and niches. The floors of the ground floors were made of lime plaster and mainly of hardened earth, and the floor of the upper levels was wooden. The roofs were wooden, either lean-to or saddleback, covered with roof tiles. In two buildings (13, 16) a cistern has been found, and the one in the second building is part of an organised system for the collection of rainwater.

Κλειδαριά και κλειδιά
Lock and keys

Κτήριο 16. Δυτική όψη πριν και
μετά τις εργασίες

Building 16. West façade before
and after work carried out

Εργαστηριακές δραστηριότητες

διαπιστώθηκαν στα ισόγεια πολλών από τα κοσμικά κτήρια κατά τις διερευνητικές εργασίες που διενεργήθηκαν στο πλαίσιο του έργου Ε.Σ.Π.Α. Στο κτήριο 38 η διερεύνηση απέδωσε ξυλάνθρακες, σκωρίες σιδήρου, μάζες μετάλλου και πολλά ημιτελή ή τμήματα μεταλλικών αντικειμένων, κατασκευασμένα κυρίως από σίδηρο, ορισμένα από χαλκό —εγχειρίδια, εργαλεία, καρφιά, κρίκους, ελάσματα κ.ά. Στον χώρο αναπτυσσόταν μεταλλοτεχνική δραστηριότητα, για την κατασκευή, επισκευή και μεταποίηση-ανακύκλωση μικροαντικειμένων καθημερινής χρήσης. Στο κτήριο 19 οι τεχνητές διαμορφώσεις του φυσικού βράχου —αυλακώσεις για απορροή υγρών, λαξευμένη κυκλική λεκάνη— σε συνδυασμό με τα κινητά ευρήματα (μεταξύ των οποίων λίθινοι τριπτήρες, αγγύθες, λίθινα και πήλινα σφονδύλια, μεταλλικά βελόνια και άγκιστρο αδραχτιού), δείχνουν υφαντουργική δραστηριότητα και ενδεχομένως και βαφή νημάτων-υφασμάτων. Η υφαντική εκτιμάται ως μια από τις βασικές ασχολίες των κατοίκων, με βάση ανάλογα ευρήματα και σε άλλα κτίσματα του κάστρου. Τα νομίσματα που εντοπίστηκαν σε ορισμένα από τα εργαστήρια υποδεικνύουν πιθανόν και εμπορία των προϊόντων, τα οποία επαρκούσαν για την εσωτερική κατανάλωση ενώ παράλληλα το περιορισμένο πλεόνασμα παραγωγής τους, το οποίο υπαγορεύεται από τη μικρή δυναμική των εργαστηρίων, επέτρεπε τη διεξαγωγή μικρής κλίμακας εμπορίου.

Κτήριο 38. Κάτοψη εργαστηρίου μεταλλοτεχνίας
Building 38. Ground plan of the metal workshop

Κτήριο 38. Εσωτερική άποψη από νότια πριν και μετά τις εργασίες
Building 38. Interior view from the south before and after work carried out

Workshop activities were documented in the ground floor of many of the secular buildings during the excavation work within the NSRF project's framework. In building 38 the research revealed coal, iron slag, masses of metal and many incomplete metal items or parts of them, made mainly of iron and some of copper — knives, tools, nails, rings, springs and others. Metal works were performed in the building for the shaping, repair and modification-recycling of everyday small objects. In building 19 the manmade alterations to the natural rock —grooves for drainage, carved circular basin— in combination with the findings (among which were stone pestles, loom weights, stone and clay spindle whorls, metal needles and spindle hooks), indicate its use for textile related activities and possibly the dying of yarns and fabric. Weaving is considered to have been one of the main occupations of the inhabitants, based on similar findings in several castle buildings. The coins found in some of the workshops indicate probable marketing of the products, which were sufficient for domestic consumption, while their limited production surplus, which is dictated by the small dynamic of the workshops, allowed the conduct of trading on a small scale.

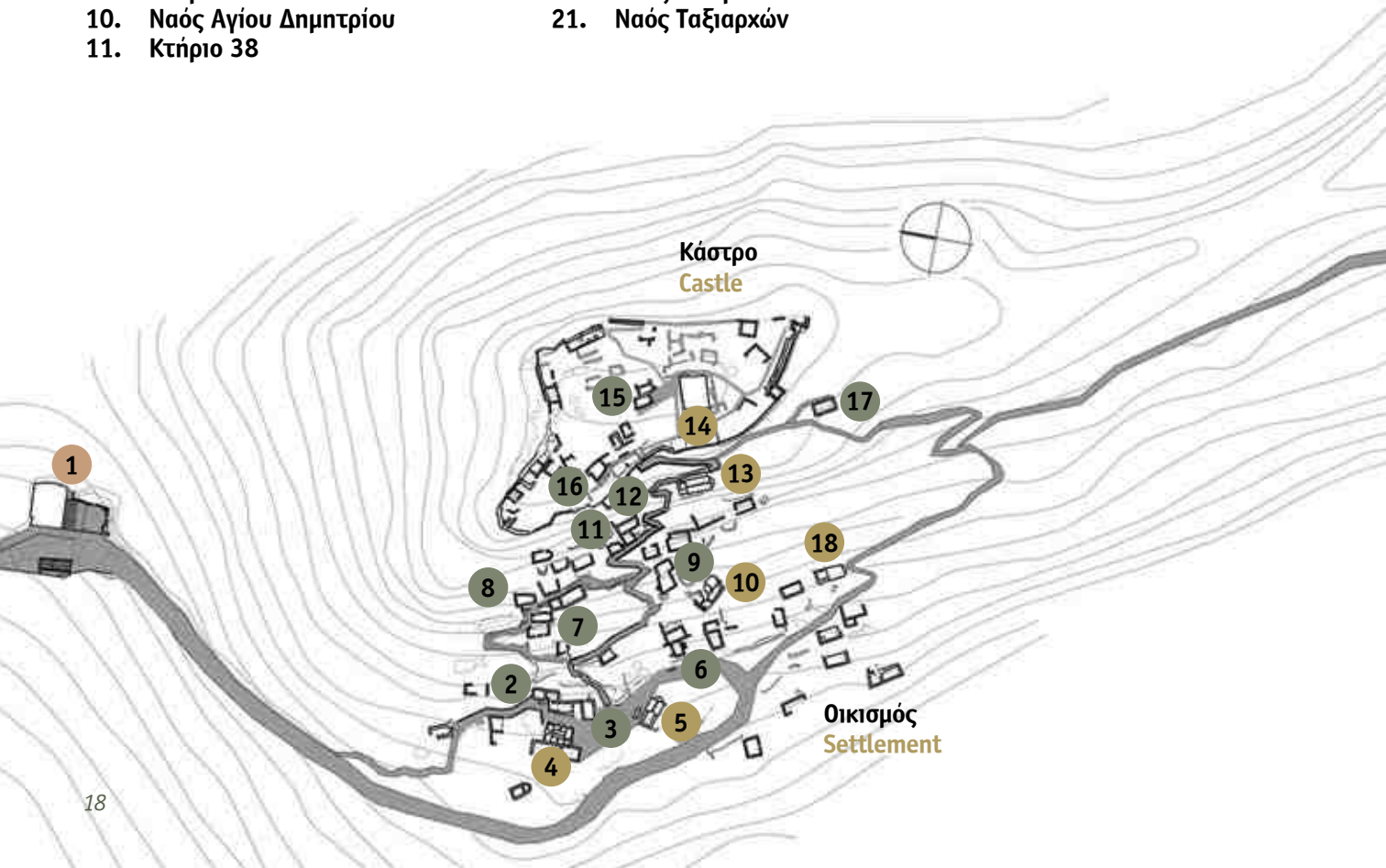
Χτένι αργαλειού, κομβία ενδυμάτων, σφονδύλι, αγνύθες, άγκιστρα αδραχτιού και βελόνη
Loom comb, garment buttons, spindle whorl, loom weights, spindle hooks and a needle

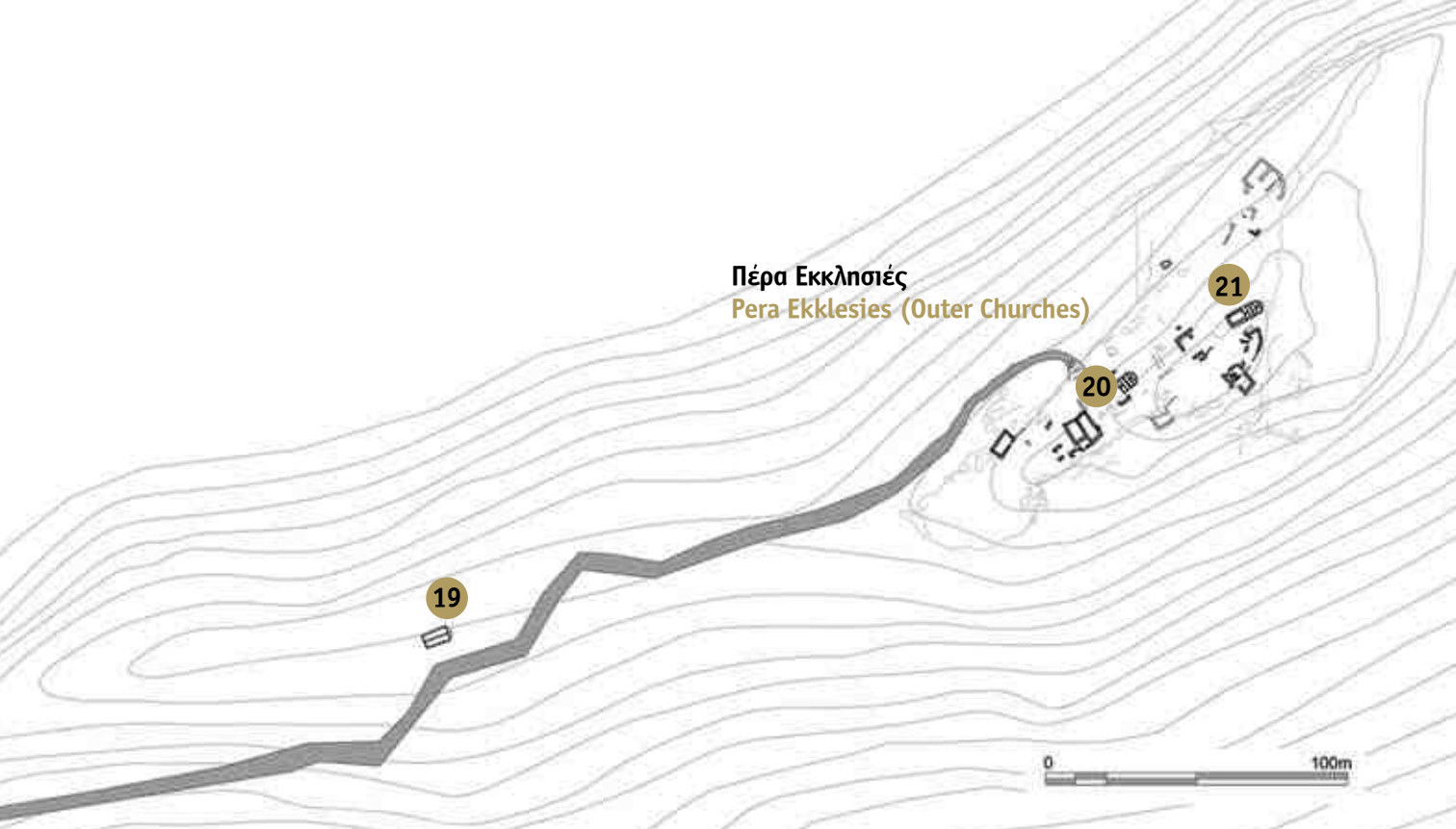

ΚΑΣΤΡΟ ΓΕΡΑΚΙΟΥ

ΔΙΚΤΥΟ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ ΠΕΡΙΗΓΗΣΗΣ ΚΑΙ ΕΠΙΣΚΕΨΙΜΩΝ ΜΝΗΜΕΙΩΝ

1. Κτήριο υποδοχής επισκεπτών	12. Κτήριο 9
2. Κτήριο 19	13. Ναός Ζωοδόχου Πηγής
3. Κτήριο 1	14. Ναός Αγίου Γεωργίου
4. Ναός Αγίας Παρασκευής	15. Κτήριο Α
5. Ναός Αγίας Αικατερίνης	16. Κτήριο Ε
6. Κτήριο 2	17. Κτήριο 32
7. Κτηριακό συγκρότημα 3-4-5-6	18. Ανώνυμος Ναός
8. Κτήριο 8	19. Ναός Προφήτη Ηλία
9. Κτήριο 16	20. Ναός Θεοφανείων
10. Ναός Αγίου Δημητρίου	21. Ναός Ταξιαρχών
11. Κτήριο 38	

Πέρα Εκκλησιές
Pera Ekklesies (Outer Churches)

GERAKI CASTLE

NETWORK OF TOURING ROUTES AND ACCESSIBLE MONUMENTS

1. Visitor's Reception Building	12. Building 9
2. Building 19	13. Church of Zoodochos Pigi
3. Building 1	14. Church of Aghios Georgios
4. Church of Aghia Paraskevi	15. Building A
5. Church of Aghia Aikaterini	16. Building E
6. Building 2	17. Building 32
7. Building complex 3-4-5-6	18. Unnamed church
8. Building 8	19. Church of Profitis Ilias
9. Building 16	20. Church of Theofaneia (Epiphany)
10. Church of Aghios Dimitrios	21. Church of Taxiarches (Archangels)
11. Building 38	

Ναός Ζωοδόχου Πηγής. Τοιχογραφία Ελκομένου Χριστού
Church of Zoodochos Pigi. Wall painting of Christ Elkomenos

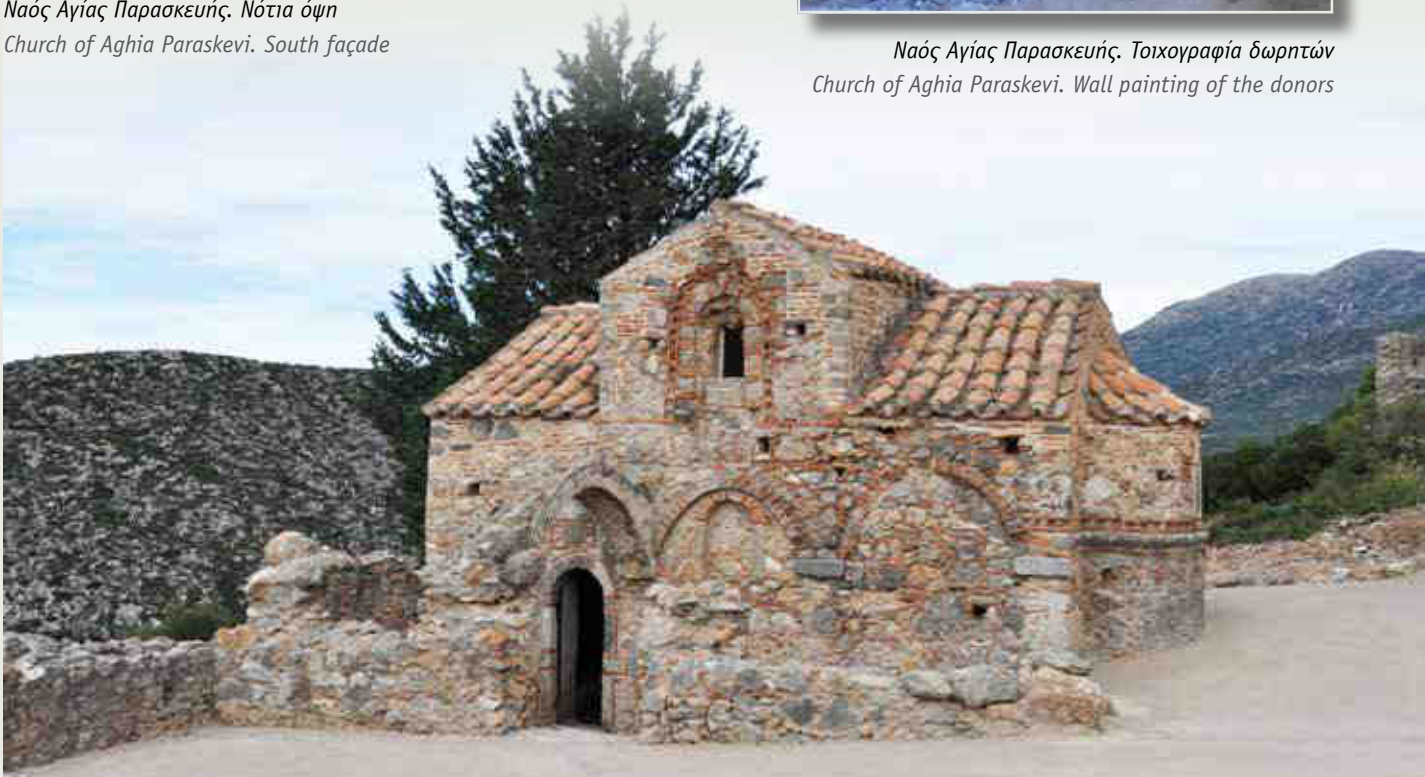
Οι ναοί του οικισμού, οκτώ στο σύνολό τους, είναι σχεδόν όλοι τοιχογραφημένοι. Έξι από αυτούς ανήκουν στον αρχιτεκτονικό τύπο του μονόχωρου δρομικού καμαροσκέπαστου ναού, οι περισσότεροι με τυφλά αψιδώματα. Στην Αγία Αικατερίνη διατηρούνται ίχνη ζωγραφικού διακόσμου του 14ου–15ου αιώνα. Η Ζωοδόχος Πηγή φέρει πώρινες διακοσμήσεις εξωτερικά και στο εσωτερικό είναι κατάκοσμη με τοιχογραφίες χρονολογημένες στο 1430/31 σύμφωνα με παλαιότερα σωζόμενη γραπτή επιγραφή. Από τους τέσσερις ημικυκλικά κλειστούς ναούς, τρεις διασώζουν σπαράγματα τοιχογραφιών των υστεροβυζαντινών χρόνων. Ο Άγιος Δημήτριος, δίκλιτος ναός, διατηρεί τοιχογραφίες του όψιμου 13ου αιώνα. Η Αγία Παρασκευή είναι σταυρεπίστεγος ναός με πώρινο ανάγλυφο διάκοσμο και τοιχογραφίες που χρονολογούνται κατά κύριο λόγο στο α΄ μισό του 15ου αιώνα και έχουν αποδοθεί σε κοινό, τοπικό εργαστήριο ζωγράφων με εκείνες τριών ακόμη ναών στο Παλαιοκάστρο (Ζωοδόχος Πηγή, Ταξιάρχες και Προφήτης Ηλίας στις *Πέρα Εκκλησιές*).

Ναός Ζωοδόχου Πηγής. Δυτική όψη
Church of Zoodochos Pigi. West façade

There are eight churches in the settlement and almost all preserve wall paintings. Six of them are of the barrel-vaulted single-nave architectural type, most with blind arcades. Aghia Aikaterini has traces of painted decoration of the 14th–15th century. Zoodochos Pigi has porous exterior ornamentations and wall paintings on the interior, dating from 1430/31 according to a previous inscription. Three of the four partly-ruined churches preserve traces of wall paintings of the Late Byzantine period. Aghios Dimitrios is a twin-naved church which has late 13th century wall paintings. Aghia Paraskevi is a cross-vaulted church with porous relief decoration and wall paintings dating mainly from the first half of the 15th century which have been attributed to the same, local painters' workshop as have those of three other churches in Palaiokastros (Zoodochos Pigi, Taxiarches and Profitis Elias in *Pera Ekklesies*/ the Outer Churches).

Ναός Αγίας Παρασκευής. Νότια όψη
Church of Aghia Paraskevi. South façade

Ναός Αγίας Παρασκευής. Τοιχογραφία δωρητών
Church of Aghia Paraskevi. Wall painting of the donors

Στον οικισμό

σώζονται ίχνη των αρχικών οδικών χαράξεων. Διακρίνονται τέσσερις κύριες οδοί και πολλές δευτερεύουσες. Οι πρώτες, με σχετικά μεγάλο πλάτος, καλύπτουν γενικότερες ανάγκες πρόσβασης στον οικισμό και σε κεντρικά σημεία του. Οι δευτερεύουσες, μικρότερου πλάτους και ενίοτε μήκους, εξυπηρετούν την πρόσβαση σε μία ή περισσότερες οικίες αποκλειστικά ή σε κάποιον ναό, καταλήγοντας συνήθως σε αδιέξοδο. Οι οδοί είναι προσαρμοσμένες στο φυσικό ανάγλυφο, ακολουθώντας τη δυναμική εξέλιξη του οικισμού. Η κυκλοφορία θα γινόταν είτε πεζή είτε με υποζύγια. Τη διευκόλυνσή της εξυπηρετούσαν οι εξωτερικά αποτετμημένες γωνίες («φαλτσογωνιές») ορισμένων παρόδιων κτηρίων (λ.χ. αρ. 2, 3, 8, 16, 19).

Οι Πέρα Εκκλησιές,

στη νότια κορυφή του λόφου Παλαιόκαστρο, συνδέονται με το κάστρο και τον οικισμό μέσω στενού επιμήκους αυχένα (περ. 700μ.). Στο μέσον περίπου του μονοπατιού που διασχίζει το διάσελο έχει ιδρυθεί ο μονόχωρος καμαροσκέπαστος ναός του Προφήτη Ηλία, με τοιχογραφίες του α' μισού του 15ου αιώνα. Στη νότια κορυφή, ανάμεσα σε ερειπωμένα κτίσματα, βρίσκονται οι σταυρεπίστεγοι ναοί των Θεοφανείων, με λιγότερες τοιχογραφίες του β' μισού του 13ου αιώνα, και των Ταξιαρχών, με πώρινο ανάγλυφο διάκοσμο και τοιχογραφίες του α' μισού του 15ου αιώνα. Το σύνολο θα μπορούσε ενδεχομένως να προσγραφεί σε μοναστική ενότητα. Η θέση διακρίνεται ως περίοπτη, φυσικά οχυρή, προστατευόμενη όπως και ο οικισμός από το κάστρο.

Οι Πέρα Εκκλησιές από νότια

Pera Ekklesies (Outer Churches) as viewed from the south

Traces of the original roads can be seen in the settlement. Four main roads and many smaller footpaths can be distinguished. The first are wide and cover the general access requirements to the settlement and its central locations. The smaller footpaths, narrower and sometimes shorter, serve as access to one or more houses exclusively or to a church, and usually come to a dead end. The roads follow the natural terrain, following the dynamic development of the settlement. Transport would be either on foot or by pack animals. The cut-off outside corners of certain roadside buildings facilitated transport (i.e. no. 2, 3, 8, 16, 19).

Pera Ekklesies (The Outer Churches), on the southern peak of Palaiokastro hill, are linked to the castle and the settlement through a narrow elongated neck (approx. 700m.). Halfway along the path that crosses the col, the barrel-vaulted single-nave church of Profitis Ilias has been established, with wall paintings dating from the first half of the 15th century. Between ruined buildings, on the southern peak, lie the cross-vaulted church of Theophaneia (Epiphany), with a few wall paintings dating from the second half of the 13th century, and the Taxiarches (Archangels), with porous relief ornamentations and wall paintings dating from the first half of the 15th century. The complex could possibly

have been part of a monastery.

All sides of the location are visible, it is naturally fortified, and protected by the castle as is the settlement.

*Ναός Ταξιάρχων.
Τοιχογραφία Άλωσης Ιερικού
Church of Taxiarches (Archangels).
Wall painting of the Fall of Jericho*

Το έργο «Οργάνωση, βελτίωση της επισκεψιμότητας του αρχαιολογικού χώρου Γερακίου και συντήρηση μνημείων», προϋπολογισμού 1.800.000,00€, εντάχθηκε στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Δυτικής Ελλάδας – Πελοποννήσου – Ιονίων Νήσων 2007–2013» (Άξονας Προτεραιότητας 08: Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής Πελοποννήσου, Θεματική Προτεραιότητα 58: Προστασία και Διατήρηση της Πολιτιστικής Κληρονομιάς) του Ε.Σ.Π.Α. 2007–2013. Εκτελέστηκε με αυτεπιστασία κατά το χρονικό διάστημα από 11.4.2011 έως 21.12.2015 από την Εφορεία Αρχαιοτήτων Λακωνίας. Η υλοποίηση του έργου βασίστηκε στις μελέτες που εκπόνησε το επιστημονικό προσωπικό της Εφορείας (Προμελέτη, 2008, Γ' Κ.Π.Σ., και Τροποποιημένη Μελέτη/Μελέτη Εφαρμογής, 2014, Ε.Σ.Π.Α.).

Οι εργασίες συντήρησης που έχουν πραγματοποιηθεί από την Αρχαιολογική Υπηρεσία ήδη από τη δεκαετία του 1970 αποτέλεσαν το υπόβαθρο για την παρέμβαση στο πλαίσιο του Ε.Σ.Π.Α. Με δεδομένο ότι οι περισσότεροι ναοί βρίσκονταν σε γενικά καλή κατάσταση, το ενδιαφέρον επικεντρώθηκε στις οχυρώσεις του κάστρου και στα κοσμικά κτήρια του οικισμού, που αντιμετώπιζαν οικοδομικά προβλήματα, προκειμένου να επιτευχθεί αρτιότερη εικόνα του μνημειακού συνόλου του αρχαιολογικού χώρου. Η επιλογή των κτηρίων που συντηρήθηκαν έγινε με κριτήρια την προσβασιμότητα, την κατάσταση διατήρησης και την αρχιτεκτονική τους φυσιογνωμία, η οποία τα καθιστά αντιπροσωπευτικά δείγματα του οικισμού. Ταυτόχρονα, ο υψηλός δείκτης επισκεψιμότητας επέβαλε τη δημιουργία υποδομών εξυπηρέτησης κοινού. Στόχος του έργου ήταν η προστασία, συντήρηση και ανάδειξη αυθεντικών στοιχείων του κάστρου και του οικισμού του και η διαμόρφωση κατάλληλου χώρου για την υποδοχή επισκεπτών, ώστε να εξασφαλιστεί η οργανωμένη λειτουργία του αρχαιολογικού χώρου και η βελτίωση της επισκεψιμότητας. Παράλληλα, προβάλλεται η ιστορική και πολιτιστική κληρονομιά της περιοχής.

*Κτήριο 32. Ανατολική όψη πριν και μετά τις εργασίες
Building 32. East façade before and after work carried out*

The project “Organisation, Improvement of Visitor Accessibility and Conservation of Monuments on the Archaeological Site of Geraki”, with a budget of 1,800,000.000€, was included in the Operational Programme “Western Greece – Peloponnese – Ionian Islands 2007–2013” (Priority Axis 08: Sustainable Development and Quality of Life in the Peloponnese, Thematic Priority 58: Protection and Preservation of Cultural Heritage) of NSRF 2007–2013. It was implemented from 11.4.2011 to 21.12.2015 by the Ephorate of Antiquities of Lakonia. The project was based on the studies prepared by the scientific staff of the Ephorate (Preliminary Study, 2008, 3rd CSF and Modification – Implementation Study, 2014, NSRF).

The conservation work already been carried out by the Archaeological Service since the 1970s constituted the basis for intervention under the NSRF framework.

Given the fact that most churches were in generally good condition, the focus was on the fortifications of the castle and the secular buildings, which had structural problems, in order to achieve a more complete picture of the site’s monumental ensemble. The buildings that were conserved, were selected on the basis of accessibility, their condition and their architectural character, as representative of the settlement. At the same time, the high number of visits required the creation of visitor reception infrastructure. The aim of the project was the protection, conservation and enhancement of authentic elements of the castle and its settlement and the creation of an appropriate area for visitor reception, in order to ensure the organised function of the archaeological site as well as to improve accessibility. Also, the historical and cultural heritage of the area are highlighted.

*Κτηριακό συγκρότημα 3-4-5-6.
Δυτική όψη πριν και μετά τις εργασίες
Building complex 3-4-5-6.
West façade before and after work carried out*

Το κάστρο κατά τη διάρκεια των εργασιών
The castle during work

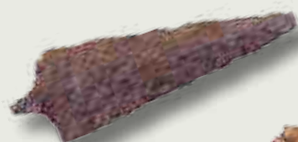
Κατά την υλοποίηση του έργου πραγματοποιήθηκαν τα ακόλουθα:

- Διενεργήθηκαν ανασκαφικές διερευνητικές εργασίες —οι πρώτες στο Κάστρο— σε έντεκα κοσμικά κτήρια (δύο εντός και εννέα εκτός των τειχών) και σε κτηριακά κατάλοιπα εφάπτομενα της οχύρωσης και κατά μήκος του δικτύου περιήγησης.
- Στερεώθηκαν και συντηρήθηκαν οι τοικοποιίες, ενώ ευδιάκριτες, μικρής κλίμακας τοπικές συμπληρώσεις και ανακτίσεις πραγματοποιήθηκαν σε επικίνδυνα και διαταραγμένα τμήματα λιθοδομών, κυρίως στις απολήξεις τοικοποιιών, σε ανοίγματα και κόγχες. Στα τελευταία, όπου τα σωζόμενα ίχνη υποδείκνυαν την ύπαρξη ξύλινων ανωφλίων, τοποθετήθηκαν νέα, στις αρχικές διαστάσεις.
- Πραγματοποιήθηκε στερέωση και συντήρηση σε κονιάματα και σε σπαράγματα γραπτού διακόσμου.
- Διαμορφώθηκαν τα δάπεδα των κτηρίων, στις αρχικές στάθμες. Τα σωζόμενα στοιχεία της αυθεντικής τους μορφής (κονίαμα) συντηρήθηκαν. Στις υπόλοιπες περιπτώσεις έγινε επιστρωση με υλικό τύπου «κωμάτινου σταθεροποιημένου δαπέδου», το οποίο επιπλέον συμβάλλει στην αντιμετώπιση της ανάπτυξης βλάστησης.
- Συντηρήθηκαν κινητά ευρήματα, που προέκυψαν από τις διερευνητικές εργασίες.

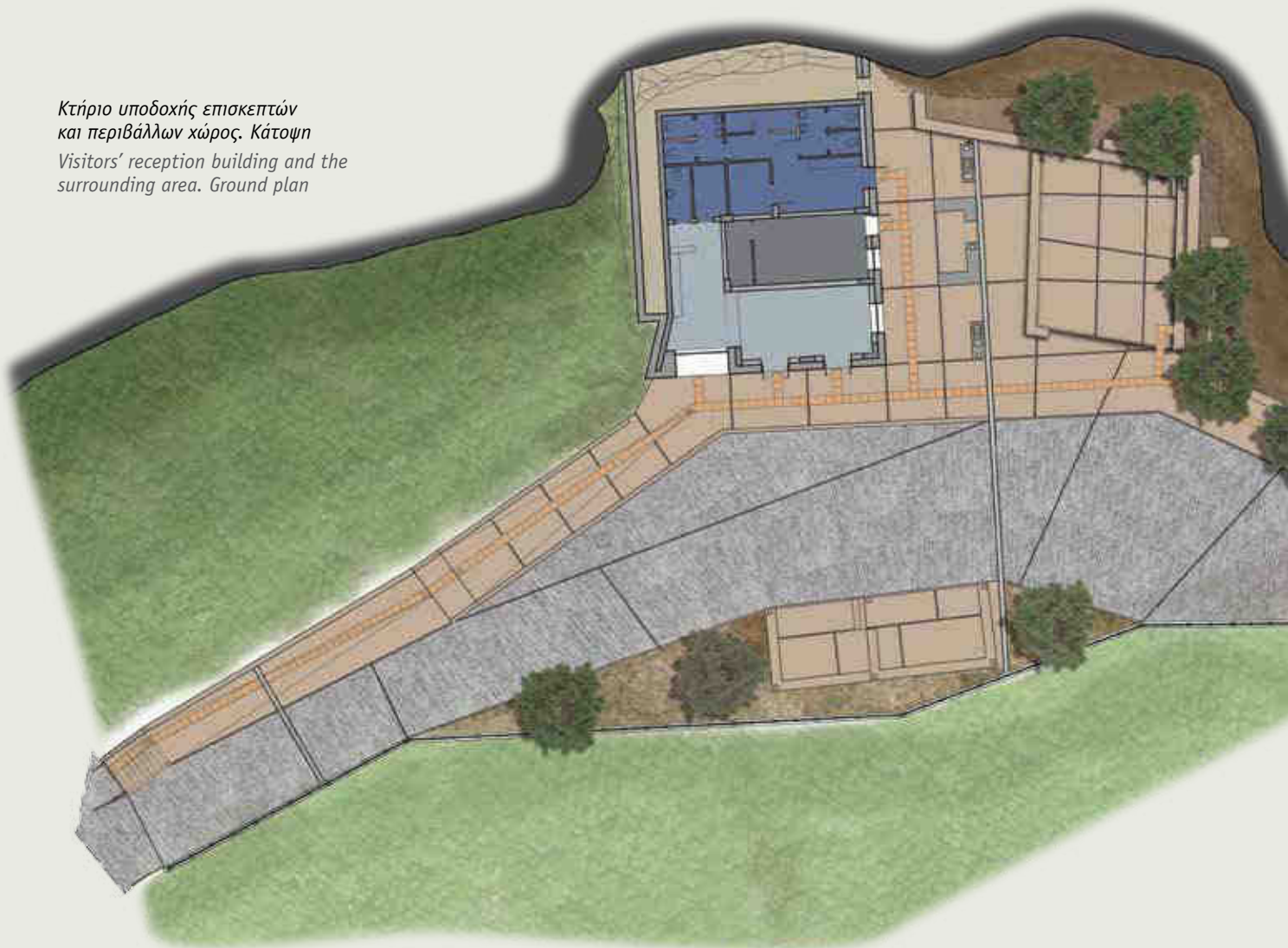
During the implementation of the project, the following works were carried out:

- Excavation exploratory works were conducted —for the first time on the castle— on eleven secular buildings (two within and nine outside the walls) and on building remains adjacent to the fortification and along the touring routes network.
- Masonry was stabilised and preserved, while distinct, small-scale local supplementations and rebuilding were carried out on dangerous and ruined parts of stone constructions, mainly at the ends of the walls, openings and niches. In the latter, where the preserved traces pointed to the existence of wooden lintels, new ones were placed, in the original dimensions.
- Mortars as well as areas of painted decoration were secured and conserved.
- The floors of the buildings were returned to their initial levels. Wherever evidence of their original form was found (lime plaster), it was preserved. In the remaining cases a coating with “hardened earth” was conducted, which further helps to keep the vegetation under control.
- Movable objects which were found during exploratory excavation work were conserved.

Κτήριο υποδοχής επισκεπτών
και περιβάλλον χώρος. Κάτοψη
Visitors' reception building and the
surrounding area. Ground plan

▪ Δημιουργήθηκε δίκτυο διαδρομών περιήγησης, οι οποίες ακολουθούν αρχικές οδικές χαράξεις, και διαμορφώθηκαν χώροι στάσης-θέασης. Οι εργασίες περιελάμβαναν κατασκευή λίθινων αναβαθμών, χαμηλών αναλημματικών τοιχίων και κλίμακας, και επιστρώσεις με υλικό τύπου «χωματινού σταθεροποιημένου δαπέδου». Τοποθετήθηκαν μεταλλικές κλίμακες, προστατευτικά κιγκλιδώματα και περισχοίνιση-προστατευτική οριοθέτηση σε επικίνδυνα σημεία.

Ο υφιστάμενος χωματόδρομος στους πρόποδες του κάστρου επιστρώθηκε κατά τόπους με σκυρόδεμα.

Για άτομα με κινητικά προβλήματα είναι δυνατή η πρόσβαση με όχημα στον χώρο στάσης-θέασης στους πρόποδες του κάστρου, από όπου μπορούν να προσεγγίσουν ορισμένα από τα κοσμικά κτίσματα και τους ναούς, να αποκτήσουν εικόνα του οικισμού και τμήματος της οχύρωσης, καθώς και να έχουν θέα της ευρύτερης περιοχής.

▪ Επισκευάστηκε και ενισχύθηκε η υπάρχουσα περίφραξη από συρματοπλέγμα.

▪ Διαμορφώθηκε πύλη εισόδου στον αρχαιολογικό χώρο.

▪ Κατασκευάστηκε κτήριο υποδοχής επισκεπτών, που περιλαμβάνει φυλάκιο-εκδοτήριο εισιτηρίων-πωλητήριο, μικρό πολυχώρο για την υποδοχή – πληροφόρηση κοινού και τη φιλοξενία εκδηλώσεων, αναψυκτήριο και χώρους υγιεινής. Το κτήριο έλαβε τον απαραίτητο λειτουργικό εξοπλισμό.

▪ A network of touring routes, which follow the original roads, as well as stop-viewing areas have been created. The works included the construction of stone terraces, low retaining walls and steps, and coating with “hardened earth”. Metal steps and railings were put in place, and hazardous areas were cordoned off with protective ropes.

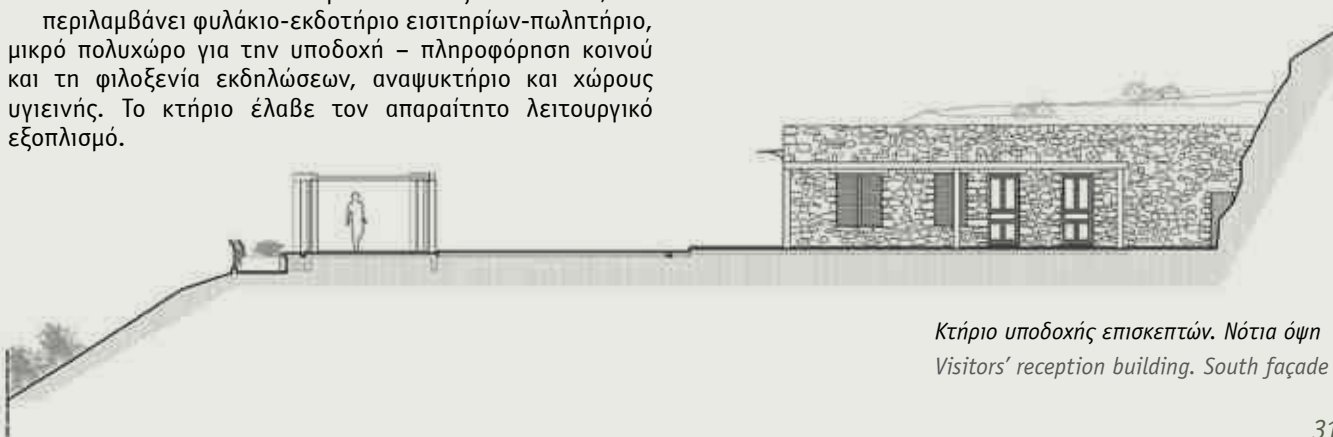
Parts of the existing gravel road at the foot of the castle were laid with concrete.

The viewpoint area at the foot of the castle is accessible by motor vehicles for people with disabilities. From this point they may have access to some of the secular buildings and churches, have a view of the settlement and part of the fortifications, as well as of the wider area.

▪ The existing wire mesh fencing has been repaired and reinforced.

▪ An entrance gateway to the archaeological site has been created.

▪ A visitor’s reception building has been constructed, which includes a guard post, a ticket office, a small multiplex for the reception – information of the public and for hosting events, a cafeteria and toilets. The building has been equipped with the necessary operating equipment.

Κτήριο υποδοχής επισκεπτών. Νότια όψη
Visitors' reception building. South façade

- Στον περιβάλλοντα χώρο του κτηρίου υποδοχής κατασκευάστηκαν μικρό αμφιθέατρο, πάγκοι ανάπαυσης και παρτέρια και διαμορφώθηκαν υπαίθριοι χώροι με πέργκολες. Έγιναν διαστρώσεις με οπλισμένο σκυρόδεμα, χυτό υλικό και πλάκες πεζοδρομίου για άτομα με προβλήματα όρασης. Τοποθετήθηκε μεταλλική περίφραξη βαρέως τύπου και κατασκευάστηκε δίκτυο φωτισμού και δίκτυο ύδρευσης-άρδευσης. Η παρέμβαση ολοκληρώθηκε με φυτεύσεις, για τη δημιουργία σκιάσης, τη συγκράτηση του πρανού, καθώς και για αισθητικούς λόγους.

Το σύνολο εξυπηρετεί ως διευρυμένος χώρος στάσης-θέασης, εξασφαλίζοντας την οπτική σύνδεση με το σύγχρονο Γεράκι, τα διάσπαρτα μνημεία και τον καταπράσινο ορίζοντα του κάμπου του, και στο βάθος την κοιλάδα του Ευρώτα και την τραχιά οροσειρά του Ταΰγετου.

- Τοποθετήθηκαν πινακίδες σήμανσης και πληροφόρησης.
- Κατασκευάστηκε μακέτα του κάστρου και του οικισμού του.
- Έγινε παραγωγή ενημερωτικού εντύπου και ολιγόλεπτης ενημερωτικής ταινίας, που προβάλλεται στο κτήριο υποδοχής επισκεπτών.

Με το έργο που πραγματοποιήθηκε το μεσαιωνικό κάστρο και ο οικισμός του Γερακίου εντάσσονται δυναμικά στο δίκτυο των επισκέψιμων αρχαιολογικών χώρων της νοτιοανατολικής Πελοποννήσου. Η συνδυασμένη περιήγηση στις τρεις καστροπολιτείες, Μυστρά, Γεράκι και Μονεμβασιά, καθώς και στη μνημειακή ενότητα της Μάνης παρέχει στον επισκέπτη ολοκληρωμένη εικόνα της μεσαιωνικής Λακωνίας. Παράλληλα, ο σύγχρονος οικισμός και οι αρχαιότητες που διατηρούνται σε αυτόν καταδεικνύουν τον μακρόχρονο ιστορικό βίο του Γερακίου.

- A small amphitheatre, resting benches and flower beds were constructed in the surrounding area of the reception building, and outdoor areas with pergolas were landscaped. Parts of the area have been laid with reinforced concrete, cast material and paving slabs for the visually impaired. A heavy duty metal fence has been put up. A lighting network has been installed as well as a water-irrigation network. The intervention was completed with the planting of trees and other species of flora to create shading, to contain the slope, as well as for aesthetic reasons.

The complex serves as an expanded stop-viewing area, ensuring the visual link with modern Geraki, the scattered monuments and the lush green horizon of its plains, and the Evrotas valley as well as the rugged mountain range of Taygetos in the background.

- Signs and information boards have been put up.
- A model of the castle and its settlement has been built.
- A booklet has been produced and a short informative video-film has been made, which is shown in the visitor's reception building.

Work carried out has made the medieval Geraki castle and its settlement a dynamic part of the network of monuments accessible to the public in southeastern Peloponnese. The combined tour of the three fortified settlements of Mystras, Geraki and Monemvasia, as well as of the monumental entity of the Mani peninsula, provides visitors with a comprehensive insight of medieval Lakonia. At the same time, the modern village and the antiquities preserved in it demonstrate the long history of Geraki.

*Ο λόφος του Παλαιοκάστρου από βορειοδυτικά
Palaiokastro hill as viewed from the northwest*

ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ ΕΡΓΟΥ

Εποπτεία – Συντονισμός

Ευαγγελία Πάντου, αρχαιολόγος, Προϊσταμένη ΕΦ.Α. Λακωνίας

Σχεδιασμός – Οργάνωση

Αμαλία Ανδρουλιδάκη, Δρ. αρχιτέκτονας μηχανικός, Προϊσταμένη Διεύθυνσης Προστασίας & Αναστήλωσης Νεώτερων & Σύγχρονων Μνημείων

Κωνσταντίνα Ντουβή, αρχιτέκτονας μηχανικός

Επίβλεψη

Αμαλία Ανδρουλιδάκη, Δρ. αρχιτέκτονας μηχανικός

Ευαγγελία Ελευθερίου, Δρ. αρχαιολόγος

Δανάη Χαραλάμπους, Δρ. αρχαιολόγος, Προϊσταμένη Τμήματος Βυζαντινών & Μεταβυζαντινών Αρχαιολογικών Χώρων, Μνημείων, Αρχαιογνωστικής Έρευνας & Μουσείων ΕΦ.Α. Λακωνίας

Κωνσταντίνα Ντουβή, αρχιτέκτονας μηχανικός

Αντωνία Μαρδά-Στυψιανού, MSc αρχιτέκτονας μηχανικός

Προσωπικό έργου

Αρχαιολόγος: Αναστασία Τσακμάκη

Αρχιτέκτονας μηχανικός: Αντωνία Μαρδά-Στυψιανού

Πολιτικοί μηχανικοί: Ευάγγελος Κρητικός, Ευσταθία Σορολή

Συντηρήτρια αρχαιοτήτων & έργων τέχνης:

Μαρία Μούση

Εργατοτεχνίτες ΕΦ.Α. Λακωνίας: Κοσμάς Σεργιάννης, Γρηγόρης Τσουλάκος, Παναγιώτης Χίος

Ειδικευμένοι εργάτες: Παναγιώτης Αγγελέτος, Κωνσταντίνος Αλοΐμονος, Κυριακούλης Γραμματικάκης, Γεώργιος Θεοφανόπουλος, Γεώργιος Καλατζάκος, Ηλίας Κλάψης, Ευστράτιος Κουρτέσης, Κωνσταντίνος Κωνσταντακάκος, Παναγιώτης Μάζης, Δημοσθένης Ματάλας, Γεώργιος Μήτρης, Ουρανία Μητσοπούλου, Γεώργιος Μπουγάδης, Δημήτριος Νικολακάκης, Δημήτριος Ρουμελιώτης, Μανώλης Τραϊφόρος, Μιχάλης Τραϊφόρος, Αικατερίνη Τσολομίτη

Λογιστική – Διοικητική υποστήριξη:

Παρασκευή Βαλάσση, Γεωργία Ηλιοπούλου

Προσωπικό ΕΦ.Α. Λακωνίας

Επίβλεψη εργασιών συντήρησης: Παναγιώτης Τότσης, Προϊστάμενος Τμήματος Συντήρησης ΕΦ.Α. Λακωνίας

Συντηρητές αρχαιοτήτων & έργων τέχνης:

Νικόλαος Γιάννης, Αργυρώ Καλού, Ασπασία Ραρρή

Φωτογράφος: Θάλεια Ρήγου

Εργατοτεχνίτες: Παναγιώτης Βασιλάκος, Δημήτριος Βλάχος, Φώτης Βοσινάκης, Πέτρος Γιαννόπουλος, Κλεομένης Κακούρος, Χρήστος Καφύρας, Κωνσταντίνος Κωνσταντινάκος, Νικόλαος Μαζαράκος, Βασίλειος Μάζης, Παναγιώτης Μαρκόπουλος, Νικόλαος Μιχαλόπουλος, Δημήτριος Σακελλαρόπουλος, Γεώργιος Τενεκεντζής, Δημοσθένης Τσαφαράς, Ευστράτιος Φράγκος, Νίκωνας Φράγκος

Λογιστική – Διοικητική διαχείριση: Αθανάσιος Ρουμελιώτης, Προϊστάμενος Τμήματος Διοικητικής & Οικονομικής Υποστήριξης, Φύλαξης & Ασφάλειας ΕΦ.Α. Λακωνίας, Βασίλειος Βαβαρούτσος, Σαράντος Βασιλάκης, Ευάγγελος Καραβούλιας, Νικόλαος Παπαστρατάκος
Γραμματειακή υποστήριξη: Νικόλαος Αποστολάκος, Νικολέττα Σχοινά

Φωτογραφίες – Σχέδια

Αρχείο ΕΦ.Α. Λακωνίας

[Αεροφωτογραφίες: Βασίλης Γεωργιάδης (σελ. 6, 10, 20, 22, 34–35), Ιωάννης Γιαξόγλου (σελ. 26–27)]

Υπόλογος

Σαράντος Βασιλάκης

Κείμενο εντύπου

Ευαγγελία Ελευθερίου

Επιμέλεια εντύπου

Ευαγγελία Ελευθερίου, Αντωνία Μαρδά-Στυψιανού

Μετάφραση

The Xenophon Link (Μαρία-Φρεντερίκα Γρηγόρη)

Σχεδιασμός – Παραγωγή εντύπου

Horizon Μονοπρόσωπη ΙΚΕ

Ευχαριστίες για τη συμβολή τους στο έργο οφείλονται στον τέως Δήμο Γερονθρών και στον Δήμο Ευρώτα

PROJECT CONTRIBUTORS

Superintendence – Coordination

Evangelia Pantou, archaeologist, Director of the Ephorate of Antiquities of Lakonia

Planning – Organisation

Dr Amalia Androulidaki, architect, Director of the Directorate of Protection and Restoration of Modern and Contemporary Monuments
Konstantina Douvi, architect

Supervision

Dr Amalia Androulidaki, architect
Dr Evangelia Eleftheriou, archaeologist
Dr Danaï Charalampous, archaeologist, Head of the Department of Byzantine & Post-Byzantine Archaeological Sites, Monuments, Archaeognostic Research & Museums of the Ephorate of Antiquities of Lakonia
Konstantina Douvi, architect
Antonia Marda-Stypsianou, MSc architect

Project Staff

Archaeologist: Anastasia Tsakmaki

Architect: Antonia Marda-Stypsianou

Civil engineers: Evangelos Kritikos, Efstathia Soroli

Conservator of antiquities & works of art:

Maria Mousi

Craftsmen, Ephorate of Antiquities of Lakonia: Kosmas Sergianis, Grigoris Tsoulakos, Panagiotis Chios

Skilled workers: Panagiotis Angeletos, Konstantinos Aloimonos, Kyriakoulis Grammatikakis, Georgios Theofanopoulos, Georgios Kalatzakos, Ilias Klapsis, Efstratios Kourtesis, Konstantinos Konstantakakos, Panagiotis Mazis, Dimosthenis Matalas, Georgios Mitris, Ourania Mitsopoulou, Georgios Bougadis, Dimitrios Nikolakakis, Dimitrios Roumeliotis, Manolis Traiforos, Michalis Traiforos, Aikaterini Tsolomiti

Accounts Management – Administrative Support:

Paraskevi Valassi, Georgia Iliopoulou

Ephorate of Antiquities of Lakonia Staff

Supervision of Conservation Works: Panagiotis Totsis, Head of the Department of Conservation of the Ephorate

of Antiquities of Lakonia

Conservators of antiquities & works of art:

Nikolaos Giannes, Argyro Kalou, Aspasia Rarri

Photographer: Thalia Rigou

Craftsmen: Panagiotis Vasilakos, Dimitrios Vlahos, Fotis Vosinakis, Petros Giannopoulos, Kleomenis Kakourous, Christos Kafyras, Konstantinos Konstantinakos, Nikolaos Mazarakos, Vasileios Mazis, Panagiotis Markopoulos, Nikolaos Michalopoulos, Dimitrios Sakellaropoulos, Georgios Tenekentzis, Dimosthenis Tsafaras, Efstratios Frangos, Nikonas Frangos

Accounts – Administrative Management:

Athanasios Roumeliotis, Head of the Department of Administrative & Financial Support, Keep & Security of the Ephorate of Antiquities of Lakonia, Vasileios Vavaroutsos, Sarantos Vasilakis, Evangelos Karavoulas, Nikolaos Papastratakos

Secretarial Support: Nikolaos Apostolakos, Nikoletta Schoina

Photographs – Drawings

Ephorate of Antiquities of Lakonia Archive

[Aerial photographs: Vasilis Georgiadis (pag. 6, 10, 20, 22, 34–35), Ioannis Giaxoglou (pag. 26–27)]

Accountable Officer

Sarantos Vasilakis

Booklet Text

Evangelia Eleftheriou

Booklet Editing

Evangelia Eleftheriou, Antonia Marda-Stypsianou

Translation

The Xenophon Link (Maria-Frederica Gregory)

Booklet Design – Production

Horizon Single-person PCC

Thanks are due to the former Municipality of Geronthrai and the Municipality of Evrotas for their contribution to the project

© 2015 ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΦΟΡΕΙΑ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΛΑΚΩΝΙΑΣ

Αγισιλάου 59, 231 00 ΣΠΑΡΤΗ

τηλ.: +30 27310 25363, +30 27310 28503

fax: +30 27310 25363

e-mail: efalak@culture.gr

Απαγορεύεται η ολική ή μερική ανατύπωση,
αναδημοσίευση ή αναπαραγωγή του κειμένου,
των φωτογραφιών και των σχεδίων του εντύπου
χωρίς έγγραφη άδεια από την αρμόδια Υπηρεσία.

ΤΟ ΠΑΡΟΝ ΕΝΤΥΠΟ ΔΙΑΝΕΜΕΤΑΙ ΔΩΡΕΑΝ

© 2015 MINISTRY OF CULTURE AND SPORTS
EPHORATE OF ANTIQUITIES OF LAKONIA

59, Agisilaou Street, GR-23100 SPARTI, GREECE

tel.: +30 27310 25363, +30 27310 28503

fax: +30 27310 25363

e-mail: efalak@culture.gr

Reprinting, republication or reproduction of the whole
or any part of the texts, pictures and/or drawings
included in this present publication without the written
consent from the relevant Service is prohibited.

THE PRESENT PUBLICATION IS DISTRIBUTED FREE OF CHARGE

ISBN: 978-960-88482-7-6